

est, & vade &c. Et tamen isti minus proportio-
 natam sibi redditam mercedem querebantur, vt
 patet ex v. 11. & 12. immeritò tamen; in quo
 fundatur Assertionis ratio. Licet enim pacta
 merces minus proportionata appareat iis, ad
 quos illius pertinet interesse, illa semper solet
 esse saluum querela, & nullus suis aut suorum
 meritis æqualem redditam mercedem arbitratur.
 Quod tamen secus accidere, debet prudenter æ-
 stimari; quandoquidem Reges nostri non solum
 iustissimi, sed liberalissimi esse solent: & quando
 pactio inita est, negotium istud est diligenter ex-
 pensum, vt nullum iniustitiæ periculum timeri
 possit, etiamsi nihil ulterius redderetur. Pro quo
 sunt iuris regula: in 6. 27. & 85. *Scienti, & con-*
sentienti non fit iniuria. Et, *Contractus ex conuen-*
tione legem accipere dignoscuntur. Præterquam quòd
 Princeps potest rebus pretium competens assi-
 gnare, aut lege, aut arbitrio, vt est recepta do-
 ctrina: ergo laboribus Conquistorum potue-
 runt Reges Catholici assignare illud, quod reipsa
 contulerunt; & ita est iustum reputandum.

*Est minus
 postea pro-
 portionata
 videtur.*

*Cap. Scit-
 ti, & Cap.
 Contra-
 ctus.*

*Idem osten-
 ditur, etiã
 si merces
 pacta non
 sit.*

*Ex circũ-
 stantijs cre-
 sci stipen-
 dium, &
 quales pro
 Conquisi-
 toribus.*

*Merces nõ
 ex re paritã,
 sed ex labo-
 ris qualita-
 te pensan-
 da.*

52 Dico quintò, etiamsi Conquistores
 sub pacta mercede non laborauerint, sed speran-
 tes se à Regibus Catholicis iuste remunerandos;
 si id detur quod iustum visum est, non tenentur
 successores ex iustitiæ rigore quidquam
 amplius impartiri. Constat ex dictis pro Asser-
 tione præcedenti: quod enim à Christianissi-
 mis Regibus est proportionabile iudicatum, tale
 debet ab aliis reputari. Si enim iustum stipen-
 dium militis illud est, quod Christiani Reges, ty-
 rannico se minimè more gerentes, eisdem assi-
 gnant; cur non etiam reputari iustum debet il-
 lud, quod Conquistoribus, qui nihil aliud, quàm
 speciale militiae genus exercent, à Regibus est
 Catholicis constitutum?

53 Vbi illud ex P. Lessio lib. 2. cap. 24. n. 24.
 opportunè cadit; ait enim iustum stipendium
 spectatis omnibus circumstantiis attendendum.
 Est enim functio aliqua multos labores coniun-
 ctos habeat: tamen si honores, & emolumenta
 alia ei adnexa sint, stipendium poterit esse
 paruum: nam honor, & adiuncta commoda,
 sunt veluti pars stipendii. Sic ille in rem nostram:
 Nam Conquistores eximie honorati sunt à Ca-
 tholicis Regibus, nobilitatis, & Equestris gradus
 titulis: habuerunt etiam emolumenta maxima,
 dum auro atque argento plenas prouincias sub-
 egerunt, aliisque pretiosis fructibus locupletes.
 Quòd si minus prouidi hac in parte fuere, sibi
 impudent, & non Regiæ defectui largitaris.

54 Neque ex eo quòd ingentis pretii sint,
 quæ Catholicis Regibus conquista sunt, merces
 venit computanda, sed iuxta laboris qualitatem
 & proportionem. Pro quo elegans est Senecæ
 doctrina lib. 6. de beneficijs cap. 14. in quo ita scribit;
 Illos ex toto præteribo, quorum mercenarium beneficium
 est, quod qui dat, non computat cui, sed quanti datu-
 rus sit, quod vndique in se conuersum est. Vendit mihi
 aliquis frumentum; Vivere non possum, nisi emerò;
 sed non debeo vitam, quia emi. Nec quàm necessa-
 rium fuerit estimo, sine quo victurus non fui; sed
 quàm gratuitum, quod non habuissem, nisi emissem,
 in quo inuehendo mercator non cogitavit quantum
 auxilij allaturus esset mihi, sed quantum haberi sibi
 quod emi non debeo. Hac ille. Iuxta quæ, quòd

Conquistores multa & magna Catholicis Regi-
 bus suo labore contulerint, non debet ita atten-
 di, vt laboris pretium debeat iuxta illius magni-
 tudinem æstimari, sed iuxta illius quantitatem,
 quandoquidem rem volunt iuxta iustitiæ rigo-
 rem agi. Quemadmodum militi pugnanti in Re-
 giã classe contra Anglos, conantes thesauros In-
 dicos in Hispaniam transmissos diripere, & bo-
 no quidem euentu, non debetur ingens aliquod
 stipendium thesauris dictis proportionatum, sed
 idem quod pugnantis similiter pro qualibet alia
 causa. Quòd si Conquistores dicant se eum, cui
 labores impendebant suos, etiam attendisse, &
 non id tantum quod ab eo dandum; inde iustitiæ
 titulus nequit allegari; quia solius est gratitudi-
 nis, vt ex verbis Senecæ compertissimum habe-
 tur. Si illud etiam addamus, generale esse &
 connaturale vasillis Regiis, & maximè Hispanis,
 Regum suorum gloriam & amplificationem re-
 gnorum, consequenterque eorundem obse-
 quium, affectare.

*Quod Con-
 quistori-
 bus appli-
 catur.*

*Obiectio
 quadam
 depulsa.*

*Quod ge-
 nus obliga-
 tionis erga
 illos.*

Cassiodor.

55 Dico sextò, etsi ex rigore iustitiæ non
 teneantur Reges nostri Conquistores amplius
 munerari; ex iustitiã tamen late sumptã, prout
 gratitudinem complectitur, aut prouidentialem
 seu architectonicam, & ex decentiã maximã, de-
 bent illos, si ad miserandam fortunam deuoluti
 fuerint, eiusdem remedio subleuare. Hoc lucu-
 lenter ostendit Dom. Solorzanus citato cap. 30. n.
 21. & seqq. & cap. 10. n. 78. & 79. & in Politicã
 lib. 3. cap. 11. in fine, & 6. 30. & quidem vt ex Cas-
 siodoro vidimus nu. 47. iustitiã remuneratiã ad
 ipsos se equos ostendit, & tantã iustitiã vis est, vt
 nec illis tardius detur laboris pretium, qui sentire non
 poterant denegatum. Quomodo ergo illa non se
 ad benemeritos cum insigni prærogatiua & ex-
 cellentiã meritorum, extendat, qui denegatum
 præmium sentire possunt, & sensum lachrymis &
 gemitibus declarare?

56 At dices Conquistorum iam nullum
 superesse, ad quem possit remuneratio perueni-
 re. Verum etsi illi non sint, sunt tamen nati na-
 torum, & qui nascuntur ab illis: in quibus oportet
 parentum merita compensari. Beneficium
 equidem collatum filio ad patrem spectat, quod
 iste pluris æstimare solet, quàm si ad propriam
 illius personam deueniret: pro quo Seneca lib.
 5. de beneficijs cap. 19. vbi sic loquentem inducit:
 Eriamnum, cum filium tuum seruauit, ad genua præ-
 cumbis, dicit vota soluit, tamquam ipse seruatus. Ille
 voces exequit tibi: nihil interest mea, an me seruauerit:
 duos seruasti; immò me magis. Hæc ille: iuxta quæ
 parentum remuneratio est, quæ erga filios exer-
 cetur; qui licet patrem amiserint, naturæ prin-
 cipium, in alterius patris curam venire debent,
 qui eorum amolitur incommoda, & opportu-
 nis subuentionibus tueatur. Et talis profectò
 Christianus Princeps, & Christianorum maxi-
 mus, de quo agimus: cui verius, quod Theodorici
 nomine à Cassiodoro dictum, venit adaptan-
 dum. Sic enim lib. 4. 42. scribit ille: Bene prin-
 cipalis clementia suscipit, quos pietas paterna desinit:
 quia sub parente publico, genitoris minimè sentiri debet
 amissio. Ad nos siquidem recurrit infantia desinit a,
 quibus vniuersorum hominum proficiunt incrementa.
 Sic ille, qui de senatorum filiis loquebatur. Cu-
 ius adnotanda ratio, quòd scilicet vniuersorum
 hominum

*In posteris
 remunera-
 tio conti-
 nuanda.*

Seneca.

*In quibus
 parentes re-
 muneratio-
 ne estiman-
 re plus so-
 lii.*

*Princeps
 parentis lo-
 co succedit.
 Cassiodor.*

hominum incrementa, ad profectum Principum
 spectant. Id quod in causã præsentis videtur præ-
 cipuum locum habere, quando de remuneratio-
 ne eorum agimus, quorum laboribus incremen-
 ta Regibus nostris ingentia profecerunt, dum
 noui mundi facti domini, & immensis locuple-
 tati diuitiis, ac diuersarum gentium subiectiõne
 amplissimè decorati. Neque de his opus est ad-
 didisse complura: qui enim benemeritos se
 sciunt, suam agent causã; & Regiã pietas sem-
 per est ad talium voces exprompta, si è proximo
 audiantur. Quod tamèn non licet omnibus vn-
 de oportet vt Indiarum Gubernatoribus cura
 ista serio & sapius inculcetur. Ex dictis autem
 constat non esse audiendum Fr. Ioannem de
 Silua in Animaduersionibus ad Regem nostrum
 Philippum Tertium pro gubernatione Indiarum
 Fol. 32. pag. 1. vbi contendit neque Conquistori-
 bus, neque eorum successoribus remuneratio-
 nem deberi, ob crudelitatem ipsorum, & Con-
 quistã qualitatem. De labore enim vtiliter im-
 penso constat, & quod inhumanum in conquista
 asseritur, nulli in speciali, de cuius meritis aliàs
 constat, poterit imputari.

*Fr. Ioan.
 Silua be-
 nemeritos
 in se suis ex-
 ploditur.*

CAPVT VI.

An præmia, quæ videntur Conquistori-
 um propria, tutã conscientiã possint
 alijs, in Hispania præsertim degenti-
 bus, applicari.

*Conquisi-
 torum pro-
 pria præ-
 mia sunt
 Commen-
 da.*

57 Conquistorum quidem propria præ-
 mia videntur Indorum Commende,
 de quibus latissimè, & eruditione
 omnigenã disserit Dom. Solorzanus Tomo 2. lib.
 2. & in Politicã lib. 3. Illæ enim Conquistoribus
 concessæ, in quibusdam Indorum populis feu-
 dali ritu, cum quibusdam scilicet obsequiis perso-
 nalis oneribus, vocante Rege, aut qui eius nomi-
 ne præest; vt sic ab Indis tributa accipiant, quæ
 Regi pendunt, ii, qui non sunt Commendatariis
 assignati. Non sunt autem perpetuæ; sed ad
 duas, tres vel ad summum quatuor vitas; pro
 quo rationes non leues subesse, dubitari nequit;
 cum res hæc atentissimã consideratione fuerit
 ventilata. Vitarum ergo prædictarum aduenien-
 te fine, Commendæ vacant, & Regiã Coronæ
 incorporantur. Solent autem Reges nostri, quæ
 est illorum magnificentia, Commendas huius-
 modi, cum vacant, conferre alijs, præmissã gratiã
 successionis in generali devacaturis, quæ dum in
 speciali vacant, suum sortiuntur effectum, & mul-
 toties in regionibus Indiarum existentibus con-
 feruntur, ac non raro Magnatibus & Dynastis
 Hispaniæ, qui administratores substituunt, vt
 honoris & oneris habeant societatem. De his
 ergo difficultas ista procedit: circa quam

*Assertio 1.
 Commen-
 das posse à
 Rege pro li-
 bito conce-
 di.*

58 Dico primò, Reges nostri absque reatu
 mortalis culpæ possunt Commendas dictas con-
 ferre quibilibet, seruatis aliàs legibus iustæ do-
 nationis, quæ sunt omni donationi communes.
 Hoc probò: nam Commendæ istæ vacantes
 possunt Coronæ incorporari: ergo & de earum
 redditibus liberales fieri donationes, quæ multo-
 ties Regiam decent dignitatem: vel antidotales,

vt sapius accidit, ob respectum aliquem gratitudi-
 nis, vel pietatis causã: quòd etiam non raro con-
 stat euenire.

59 Dico secundò. Commendarum traditio
 ex accidenti potest esse damnabilis: quando
 scilicet pingues hi redditus diuitibus dominis tri-
 buuntur, sicut hisce temporibus, aut similibus
 alijs bello infectis, propter quæ opus est. vasallos
 gabellis & impositionibus aggrauare, ab ipsis
 etiam Ecclesijs contributiones eisdem molestissi-
 mas exigendo. Vt enim docent Aponte, Valen-
 zuela, Rouius, Matutã, Papiã, Amaya, & Rastel-
 lua, quos adducit & sequitur Diana Parte 6. tract.
 6. Resolut. 4. quando regnum est valdè tribuitis
 oneratum, debet Rex noua non exigere donati-
 ua, nec tributa imponere, sed suspendere ac mi-
 nuere gratias & pensiones personis particularibus
 concessas. Videatur citatus Auctor rem neruose
 expendens, & P. Fagundes in Præcepta Decalogi
 Tomo 1. lib. 4. cap. 15. vbi in huiusmodi neces-
 sitatibus donata à Regibus affirmat posse &
 debere repeti. Ergo donare, dum illæ instant,
 & ita largiter, res videtur contraria penitus æ-
 quitati.

*Assertio 2.
 non licere,
 quado gra-
 ues regni
 necessitates
 occurrunt.*

Diana.

*P. Fagun-
 dez.*

60 Dico tertio. Ex eo quòd Commendas
 Reges nostri in Hispaniã degentibus conferant,
 non videntur lethaliter peccare. Sequitur ex di-
 ctis, & quia si aliquid obstaret, id maximè esset,
 non posse scilicet Commendatarios oneribus sa-
 tisfacere Commendarum. Quod certè non vrget:
 nam Reges nostri Commendas tribuentes, pos-
 sunt earum onera vt libuerit tollere, aut saltem
 minorare, cum sint earum absoluti domini, &
 illas concedentes talibus, concedunt pariter vt
 per alios possint administrari, & sic per eisdem
 oneribus satisfacere.

*Assertio 3.
 Commen-
 das posse in
 Hispaniã
 conferri.*

61 Contra quam resolutionem videntur
 facere quæ adducit Dom. Solorzanus lib. 2. cap. 2.
 n. 61. & sequentibus. & in Politicã lib. 3. cap. 3. pag.
 264. stylum huiusmodi reprobando; nam etiã
 maximè benemeriti sint ii, quibus Commendæ
 conferuntur; cum tamen hæc merita in Indiis
 non fuerint acquisita, non debent facillè in illis
 cum præiudicio aliorum præmiari, qui in ipsis
 & pro ipsis suum sanguinem profuderunt, &
 præmium aliud nullum præter Commendas istas
 præstolantur, & quia principatus & regna eisdem
 modis & artibus conseruari debent, quibus qua-
 sita sunt: Indiarum autem regna Commenda-
 rum illecebris adquisita & enutrita sunt, & ita
 illis sublatis, atque à progenie Conquistorum in
 alios transmissis, ne pessum eant, & in peius ruant
 vereri possumus. Quæ omnia eruditè exornant,
 & satis equidem conuenientiam styli antiquioris
 ostendunt, non tamen obligationem grauem in
 conscientiã foro conuincunt. Nam quod ad
 præmia Conquistorum spectat, Cap. præced. dis-
 cussimus. Pro securitate autem Indiarum aliter
 res disponi possunt. Et experientiã compertum
 habetur, in periculis parum subsidij Commenda-
 striorum conferre præsentiam & vnum strenuum
 militem multis eorum præualere, vt non inficer
 aliquos, qui Normis annos referant, animis, manibus-
 que parentes.

*Que con-
 tra illam
 videantur
 militare.*